

ГАЗЕТА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ

Голос України

Голубий вогник

Програма телепередач на наступний тиждень

► СТОР. 7—13

Точка зору

Зміни до Основного Закону стануть водорозділом між радянським минулим і європейським майбутнім

► СТОР. 3

Спілкування й виховання

Подорож зі скрипкою і пензлем

► СТОР. 16

№ 126 (6130)

ЧЕТВЕР, 16 ЛИПНЯ 2015 РОКУ

WWW.GOLOS.COM.UA

Вітання з 25-ю річницею прийняття Декларації про державний суверенітет України

«Утвердити суверенітет і самоврядування народу України»

Шановні співвітчизники!

Щиро вітаю вас з 25-ю річницею прийняття Декларації про державний суверенітет України.

Саме з цього справді доле-носного для нашої Вітчизни документа, за який у липні 1990 року проголосувала Верховна Рада України, розпочався наш великий і непростий шлях до незалежності, усвідомлення власної автентичності та здобуття майбутніх перемог, іноді занадто дорогою ціною.

Чи не найбільшим надбанням Декларації є те, що саме тоді, вже чверть віку тому, було вперше визначено положення про громадянство і юридично закріплено, що саме громадяни всіх національностей становлять народ України.

Так Декларація стала провісником української незалежності. А сьогодні ми знову виборюємо власний державний суверенітет. І за останній рік довели всьому світу, що наша країна є єдиною та невідомою, що Донбас і Крим є українськими. Переконаний, ми зробимо все для того, щоб вони якнайшвидше повернулися до складу Української держави.

Слава Україні!

Голова Верховної Ради України
Володимир ГРОЙСМАН.

25 років тому, 16 липня 1990 року, Верховна Рада тоді ще Української РСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України — документ, який ознаменував початок шляху до повної незалежності нашої держави. Уже в преамбулі Декларації наголошувалося на утвердженні суверенітету і самоврядування народу України та побудові правової держави. А в Прикінцевих положеннях зазначалося, що Декларація є основою для нової Конституції України.

Згодом, у 1996 році, новий Основний Закон таки було ухвалено, проте до реального втілення ідеї самоврядування Україна повертається лише тепер, адже саме сьогодні Верховна Рада має розглянути зміни до Конституції в частині децентралізації та наділення місцевих громад реальними повноваженнями та ресурсами для їх реалізації.

На знімку: щойно проголошено суверенітет України.

Фото з архіву Михайла ШУЛЯКА. (Про те, як ухвалювали Декларацію та як цей документ узгоджується із пропонуваними змінами до Конституції, читайте на 4-й стор.).

ПАРЛАМЕНТСЬКА ХРОНІКА

За корупцію під час закупівлі оборонної продукції — кримінальна відповідальність

Ранкове засідання 15 липня

Відкриваючи пленарне засідання Голова Верховної Ради Володимир Гройсман поінформував, що у вівторок він обговорив з Федеральним канцлером Федеративної Республіки Німеччина Ангелою Меркель та Президентом Французької Республіки Франсуа Олландом стан справ щодо проведення реформ.

Керівник парламенту зазначив, що лідери Німеччини і Франції високо оцінили результати роботи Верховної Ради, акцентували увагу на важливості децентралізації влади в Україні і виконанні Мінських угод у рамках децентралізації. «Від імені Верховної Ради і від себе особисто я подякував за всебічну підтримку України і на шляху реформ, і в такий надзвичайно складний час», — сказав він.

► СТОР. 2

ПОДІЇ

РНБО заявляє про наступ агресора

Росія планує розпочати наступ щонайменше за трьома важливими напрямками вздовж лінії зіткнення сил на Донбасі, заявляє Рада національної безпеки та оборони України. «Ворог активізував агентурну мережу та агентів впливу з метою підризу суспільно-політичної стабільності, сіяння панічних настроїв та підбурювання громадян до провокативних дій, зокрема спроб блокування переміщення підрозділів ЗСУ та Нацгвардії», — зазначають у РНБО. Мовляв, такі дії свідчать про чергову спробу Росії та її маріонеток повністю зруйнувати Мінські домовленості та поновити активні бойові дії, розпочавши наступ.

Генштаб ЗСУ відпрацьовує «ефективні заходи протидії російській агресії». «Створено оперативний штаб за участю керівників силових структур для організації протидії будь-яким провокаціям кремлівської агентури, забезпечення порядку в країні та безпеки громадян», — інформує Радбез.

Мукачеве: не допустити нового кровопролиття

Історія з інцидентом, який стався в Мукачевому 11 липня, ніяк не добіжить кінця.

Ця чи не найрезонансніша в державі подія останніх днів продовжує тривожити все суспільство, а тим паче закарпатців. Її наслідки намагаються якнайшвидше залагодити і в столиці, і в області. З цією метою в парламенті у вівторок було створено тимчасову слідчу комісію, яку очолив народний депутат від Блоку Петра Порошенка Микола Паламарчук і до складу якої ввійшов також народний обранець-закарпатець Валерій Пацкан.

► СТОР. 15

КОРОТКО

Полтавська облрада заклала земляків долучитися до будівництва фортифікаційних споруд в Артемівському районі Донецької області. Йдеться про роботи з укріплення окопів дерев'яними колодами, **дізнавався наш власкор Василь НЕІЖМАК.**

Екологічну акцію з прибирання території навколо канівського приплаву «Тарасова гора» провели студенти та викладачі КНУ імені Т. Шевченка. До акції долучилися і місцеві шанувальники природи, **передає наш власкор Ліна ЛЕБЕДЕНКО.**

Користувачі мисливських угідь Радомишльського і трьох сусідніх районів проводять вибірковий діагностичний відстріл диких кабанів. Причиною цього стало виявлення африканської чуми, **інформує наш власкор Оксана ЛУК'ЯНЕНКО.**

В Україні намолочено 8,7 млн. тонн зерна нового врожаю — Мінагрополітики

Документ про наміри, який мав фундаментальне значення

Наш співрозмовник — один зі співавторів Декларації про державний суверенітет України. Якщо порівняємо ухвалений текст документа і проект, поданий тодішнім народним депутатом УРСР Сергієм Головатим, то побачимо, що значна частина запропонованих ним положень відображена в акті, за який проголосувала більшість парламентаріїв. А преамбула повністю й дослівно взята з його проекту. За яких обставин ухвалювався цей історичний акт та які відчуття переживали в той момент його автори? Про це говоримо з народним депутатом Верховної Ради шістьох скликань Сергієм Головатим.

— Що пригадується передусім, коли йдеться про ухвалення Декларації?

— Важливо зауважити, що мій проект Декларації створювався у співавторстві з кандидатом юридичних наук Євгеном Тимченком. На той час він був старшим науковим працівником Інституту держави і права. Ми обидва були кандидатами наук, тож розуміли проблеми: я — як міжнародник, він — як фахівець державного права. Є. Тимченко жив на вулиці Січневого повстання (нині Мазепа), а це недалеко від приміщення парламенту, тож у вільний від законотворчої роботи час я ходив до нього, і ми працювали над цим проектом. Робота велася досить оперативно, адже перше скликання (це нині воно перше, а тоді було чи не 12-те) розпочалося 15 травня, а 16 липня вже ухвалили готовий документ.

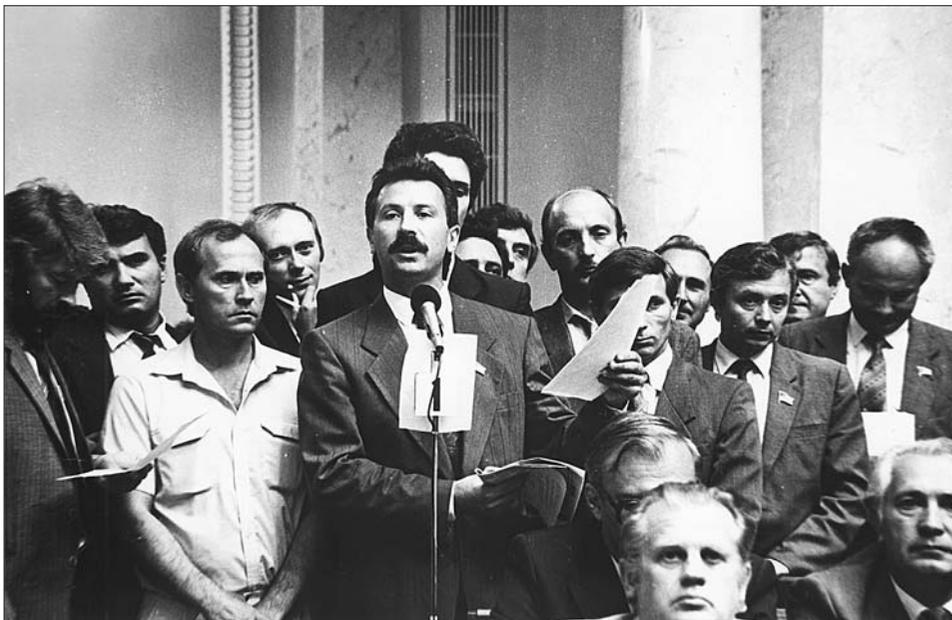
Важливо пам'ятати: то була Верховна Рада УРСР, і більшість у ній належала комуністам. Не існувало ще навіть Соціалістичної партії. Парламент очолював перший секретар ЦК КПУ Олександр Івашко. На цьому тлі утворювалася Народна Рада, основу якої склали рухівці. Увійшли до неї і деякі члени компартії, які хотіли реформ. Тоді вони називалися комуністами на демократичній платформі, так звані горбачовці. Отаких бажаючих змін у тій Верховній Раді було не більш як 120 проти 330.

Програмою Руху ще на першому його Установчому з'їзді у вересні 1989-го однозначно прописувалася боротьба за незалежність і перетворення України на демократичну державу. Формалізація державного

суверенітету мала стати першим кроком, бо самостійність ми тоді мали тільки номінальну. Тож не дивно, що рухівці найактивніше долучилися до роботи над Декларацією. На той час йшла хвиля ухвалення таких документів іншими союзними республіками, насамперед балтійськими, такими, як Литва, Латвія, Естонія. Ми читали газети, відстежували паралельність цих процесів і не могли залишатися осторонь.

На тлі перших ознак розвалу СРСР задля його збереження Президент СРСР Михайло Горбачов висунув ідею нового союзного договору. Ми не могли передбачити, що цей розвал станеться так швидко, тож ухваленням декларації намагалися передусім закласти певні підвалини, на яких мав будуватися внутрішній лад у країні. Очікувалося, ці принципи стануть основою і висхідними точками для укладення союзного договору, щоб він був правдивим, а не таким, як укладав Ленін у 22-му, коли, незважаючи на утворення союзу, фактично залишалася імперія, в якій республіки не мали жодних прав. Хоч, формально, право виходу й прописувалося, але ж про це не могло бути й мови. Ми прагнули прийняти такі параметри, які б привели якщо не до остаточної незалежності, то хоча б до більш повного державного суверенітету.

Інша історична особливість полягала в тому, що роботу Верховна Рада почала 15 травня, а наприкінці червня чи на початку липня у Москві скликали з'їзд комуністичних партій Радянського Союзу. У нас на порядку денному стояв

16.07.1990 р. Під час прийняття Декларації. У центрі Сергій Головатий.

розгляд Декларації, а велика частина українських комуністів, зокрема й глава парламенту Олександр Івашко та Леонід Кравчук, поїхали на з'їзд. Усе ж ми почали розглядати цей документ, і рухівське крило їх таврувало, мовляв, «розглядається такий важливий для країни акт, а парламентарії забралися в Москву». І це стало одним із психоемоційних чинників, які, можливо, прискорили ухвалення Декларації. Головував на засіданні нині покійний, а тоді Перший заступник Голови Верховної Ради Іван Плющ, і ми не тільки декларацію ухвалили, а ще й прийняли рішення відкликати наших депутатів із Москви назад, додому.

— Можна припустити, що якщо ті люди під час голосування за Декларацію були в залі, доля документа була б іншою?

— Важко сказати. Можливо, якби Івашко вів засідання... Але ж він навіть не повернувся з того з'їзду. Його обрали секретарем ЦК КПРС. Як і в нього були мотиви, невідомо: чи пішов на підвищення, чи зрозумів, що в нас уже повний крах системи. Повернувся лише Леонід Кравчук. Не можемо гадати, як було б, але цілком можливо, що Декларація

так легко нам не далася б, якби комуністична верхівка була в Києві.

— Чи є положення, що не увійшли в Декларацію, але які ви вважали необхідними?

— Хоч наша історія незалежності коротка, ми рідко повертаємося до певних речей і наше нове покоління мало що знає про ті часи. Нові депутати з 8-го скликання дозволяють собі критикувати минулі покоління парламентаріїв за те, за що картати не можна. Ми вступаємо в полосу перших національних ювілеїв становлення державності. Нині у Верховній Раді науковців практично немає, але тоді вони були. А це освіта, інтелект, досвід, знання, професійний підхід до справи — усе те, чого бракує нинішньому складу і нинішньому політичному класу України (навіть не називаю їх елітою). Професійний підхід до фундаментальних речей — це дуже важливо.

Маємо першу дату — 25 років Декларації. Наступного року буде ювілей проголошення Незалежності. Це фундаментальний акт, прийнятий парламентом за дуже невеликий проміжок часу. У грудні минує чверть століття, як український народ висловився за незалежність. А нещодавно, 5 червня, виповнилося 20 років з моменту укладення Конституційного договору між Президентом і Верховною Радою (це була вихова подія, до якої нині навіть не повертаються). Це чотири наріжні камені, які в 1996-му зацментували ухваленням Конституції для зведення нашої так званої Української Хати.

— Тож Декларація стала тим першим каменем, закладеним у фундамент?

— У цьому державному будівництві найпершим і найголовнішим було проголошення з самого початку суверенітету і самоврядування народу України. Ми, фактично, казали: ніхто, крім народу, не може здійснювати владу. Закладалося основне — якщо ми здобудемо незалежність, то це буде «державою української нації». Такий процес пройшли всі європейські країни. Цим

Європа відрізняється, наприклад, від Канади чи Америки, утворених не на основі реалізації суверенітету національності, яка проживає на території, а колоністами. Ми ж споконвіку маємо свою націю, але не мали державності понад тисячу років.

— Які ще важливі моменти відображені в тексті?

— Передусім, це розподіл влади на законодавчу, виконавчу та судову. Щоправда, тоді закріплювався такий характерний для сталінізму термін, як «прокурорська влада», але ми записували, що прокурора нам не з Москви дають, а призначає його Верховна Рада — перед нею він відповідальний і їй підзвітний. Нашу територію ми проголошували недоторканою, запроваджували термін «громадянин України», а не Радянського Союзу, прогнозували створення власних Збройних Сил на противагу Радянській армії. У економічному розділі передбачалося створення своєї грошової системи замість радянського рубля. Мав місце й окремий екологічний розділ, пов'язаний із Чорнобилем, бо ця трагедія тоді була ще свіжою, йшлося й про самоврядування в галузі національно-культурного розвитку та міжнародних відносин.

УРСР виступала однією із засновниць ООН. Це був подарунок великих держав на знак того, що ми і Білорусь зазнали найбільших втрат у Другій світовій. Але ми були фіктивними членами, бо завжди всім керувала Москва. До незалежності ми навіть не мали посольства, а тільки консульства у соціалістичних країнах: Польщі, Чехії, Словаччині, Болгарії, Кубі та Югославії. Тож у Декларації йшлося про право укладення договорів з іноземними державами, виступ рівноправним учасником міжнародного спілкування.

Але найголовніше — ми зазначили: Декларація є основою для вироблення проекту нової Конституції. Ми забезпечували себе речами, які не можна обійти при укладанні нового союзного договору. У цьому ментальність цього акта, його характер та історичне значення.

— Сьогодні ви високо оцінюєте вагу цього документа. Але тоді, коли його ухвалювали, були значно молодшим. Чи усвідомлювали на той час його значимість, чи було відчуття, що «робіть історію»?

— Саме через характер акта це усвідомлення було дуже чітким. Опираючись на цей документ, діяла і Верховна Рада, і президент Кравчук та Кучма, доки не з'явилася нова Конституція. Саме на його основі ми створювали Збройні Сили, запроваджували грошову одиницю, почали утворювати посольства. Так, це не було проголошенням повної незалежності, це був документ про наміри, але вони мали фундаментальне значення.

— Ми багато говорили про самоврядування, яке передбачала Декларація. І от нині знову повертаємося до цього питання, коли йдеться про децентралізацію.

— Тоді йшлося про самоврядування народу, щоб утворити державу. А вже пізніше, в Конституції, знайшли відображення положення, які передбачають розподіл влади і по горизонталі, і по вертикалі. Законодавча, виконавча і судова гілки влади — це вертикаль, а горизонтальний розподіл — коли зверху держава (центр), а знизу — громади. У 1996-му ми провели вертикальний розподіл влади, але до сьогоднішнього дня, протягом уже майже 20 років, нема горизонтального.

Нині маємо новий етап. Якщо раптом цьому парламенту вистачить розуміння ухвалити децентралізацію, це може стати ще однією новою сторінкою у житті народу. Бо люди на місцях сьогодні не є повноправними господарями. У громад недостатньо власності, вони не мають жодного стосунку до землі поза селом, там досі присутня держава. Нам потрібно втілити в життя принцип повсюдності самоврядування. Це продовжить процес демократизації. Якщо держава не відступить від тих територій і свого втручання у те, що належить людям, ми житимемо в централізованій державі, яким був Радянський Союз. Бюджет має формуватися знизу за рахунок місцевих податків і зборів. А якщо їх недостатньо, то держава має давати кошти безпосередньо громаді, а не главі адміністрації, не держава — державі, а держава — людям.

— Можна сказати, що в цьому ювілейному циклі, про який йшлося, ми стоїмо на такому ж важливому етапі, як свого часу стояли ви, ухвалюючи Декларацію?

— Безумовно. У цьому питанні ми ще не перейняли світових стандартів демократії, у нас ще не впроваджена в життя Європейська хартія самоврядування. Це той момент, де ми ще не європейці, а совки.

— Дякую за розмову!

Надія СМІЯН.

Фото з архіву Сергія ГОЛОВАТОГО.

16.07.1990 р. Після прийняття Декларації. Сергій Головатий спілкується з громадянами.